

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ СКЛАДОВИХ ГУМАНІТАРНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ У СФЕРІ ОСВІТИ*

Лілія РЕБУХА,

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри соціальної роботи

Національного економічного університету (м. Тернопіль)

Copyright © 2009

Обстоюється думка про важливість соціально-психологічної експертизи у діяльності закладу модульно-розвивального типу, ефективність якої залежить від п'ятикомпонентної інноваційної діяльності експерта. Здійснюється методологічний аналіз складових освітньої експертизи у сфері освіти, що виявляють високопрофесійне сходження фахівця-експерта від теорії до практики, розширяють поле його фахового вдосконалення, охарактеризовують процес їхнього руху-поступу від розв'язання поставлених завдань до набуття досвіду у вирішенні питань, пов'язаних з експертизою.

Нині ситуація у царині проведення гуманітарної соціально-психологічної експертизи почала змінюватися: оцінку тієї чи іншої проблеми здійснюють спеціалісти, експертні групи за різними параметрами, критеріями, показниками. Для участі в експертизі залучають представників різних дисциплін, наукових напрямків, які розв'язують спектр найскладніших завдань шляхом уможливлення спеціальної науково-дослідної діяльності кожного експерта [1–4]. Відтак ефективна соціально-психологічна експертиза залежить принаймні від чотирьох основних складових, а інноваційна діяльність експерта визначається п'ятикомпонентною формулою-схемою [4, с. 121–122]: “теорія + методологія + процедура проведення + досвід = діяльність”, що дає цілісне уявлення про освітню експертизу (*див. рис.*).

Теорія дає змогу осягнути та пізнати навчальний заклад модульно-розвивального типу, структуру його соціокультурного простору тощо. На цьому етапі проведення експертизи діяльність фахівця спрямована на розробку експертної моделі, що виявляє динаміку розвитку освітнього закладу чи організації. При цьому для осмисленого та ефективного використання в експертизі

* Дослідження здійснене в рамках індивідуальної теми “Принципи і параметри здійснення науково-методологічної експертизи інноваційних технологій і засобів” (Шифр: ІЕСО-5.2-П), затвердженої Тематичним планом науково-дослідної та інноваційно-методичної роботи ІЕСО та НДЦ “Економіка вищої освіти” на 2005–2009 роки

Рис.

Складові гуманітарної соціально-психологічної експертизи у сфері інноваційного проекту модульно-розвивальної освіти

виокремлюють і систематизовують завдання і розробки й водночас нагромаджують достатній обсяг інформації про досліджуваний об'єкт.

Методологія соціально-психологічної експертизи науково обґрунтовує підхід, котрий прийнятий дослідниками-експертами до реалізації під час постановки і розв'язання актуальної проблеми модульно-розвивального закладу, охоплює його інноваційну діяльність, методологічну позицію і засоби, які потрібні для аналізу, конструювання, описання та організації роботи. Саме тоді в кожному конкретному випадку мислєдїяльність експерта буде ефективною для використання, обґрунтування і втілення нових експертних систем і технологій у сфері освіти.

Процедура проведення визначає систему послідовно організованих та ситуативно узгоджених дій експертів для досягнення запланованого результату в оцінковій діяльності. Вона характеризується параметрами здійснення, передусім способами та методами дослідження; зокрема, залежно від їхньої природи використовують опитування, тести, моделювання, аналіз, експертну оцінку та статистичні методи; об'єктом експертизи, який окреслюється ще при організації експертної процедури шляхом вибору завдання та предмета експертизи й відповідних фахівців на підставі тих цілей, які ставить перед нею замовник; оцінкою та результатами обстеження, що чітко диференціюють існуюче управлінське рішення, визначають актуальну міжсуб'єктну взаємодію і ступінь реалізації вчителем та учнем розвивального потенціалу шкільного довкілля.

Досвід самоорганізує надскладну та багатопредметну мислєдїяльність експертів як об'єднуючу систему індивідуальних та колективних форм роботи, що рефлексивно охоплює всі типи їхнього мислення для написання завершальних висновків експертизи щодо майбутньої ефективної діяльності навчаль-

ного закладу модульно-розвивального типу. Проте цінним є не тільки рішення, яке виробили експерти, скільки аргументації щодо цього рішення та їх використання задля удосконалення системної інноваційної роботи. Такий досвід виявляється у форматі конструктивного використання спеціалістом соціальних та особистісних норм, цінностей, духовних орієнтирів.

Методологічний аналіз складових гуманітарної соціально-психологічної експертизи дає цілісне уявлення про її результати, а застосування описаної експертної моделі перетворює її на інноваційний метод за модульно-розвивальної освітньої системи, який неможливий за традиційного навчання, оскільки в останній передбачене проведення лише педагогічної експертизи. Інноваційна науково-освітня діяльність експертів у будь-якому разі передбачає здійснення професійного методологування, яке наявне “у ситуаціях розриву в системі попередньої і нової діяльності чи мислєдіяльності і містить дослідження, критику, нормування і власне методичну роботу” [4, с. 50] та оргдіяльнісно формовиявляється у різних рівнях (див. “Модель методологування як мета-система професійної діяльності” А.В. Фурмана [4, с. 51]).

Методологічне розуміння вищеназаних складових дає підстави стверджувати, що важливою умовою налагодження особистісного методологічного ставлення експерта до оцінювання дійсності у сфері інноваційного проекту модульно-розвивальної освіти є аналіз власного різноаспектного знання та отримання нового саме про що здійснювальну ним діяльність, а взаємодоповнення цих умов уможливує внутрішню організацію і відрегулювання процесу пізнання та практичного перетворення досліджуваного об’єкта.

1. Ребуха Л.З. Гуманітарна психолого-педагогічна експертиза в управлінській сфері інноваційної діяльності колективу школи // Психологія і суспільство. – 2004. – №3. – С. 106–114.

2. Ребуха Л.З. Психологічна експертиза інноваційної діяльності педагогічного колективу школи: Дис... канд. психол. наук: 19.00.07. – Хмельницький, 2006. – 298с.

3. Фурман А.В. Система інноваційної освітньої діяльності модульно-розвивальної школи та її комплексна експертиза // Психологія і суспільство. – 2005. – №2. – С. 29–76.

4. Фурман А.В. Ідея професійного методологування: [Монографія] / А.В. Фурман. – Ялта–Тернопіль: Економічна думка, 2008. – 205 с.

5. Фурман А.В. Психодідактична експертиза модульно-розвивальних підручників: [Монографія] / А.В. Фурман, А.Н. Гірняк. – Тернопіль: Економічна думка, 2009. – 312 с.

Надійшла до редакції 3.11.2009.